

A photograph of two people on bicycles on a dirt path in a forest. The person in the foreground is wearing a light green jacket and dark pants, while the person in the background is wearing a white jacket and light-colored pants. The path is surrounded by tall, thin trees and dense green foliage. The text 'LOODUSÖPPE-, PUHKE- JA MATKAMISVÕIMALUSED KÕPUS' is overlaid on the right side of the image in a bold, white, sans-serif font with a black outline.

LOODUSÖPPE-, PUHKE- JA MATKAMISVÕIMALUSED KÕPUS

Eessõna

Kõpu poolsaar oma mitmekesise loodusega pakub soodsaid võimalusi nii puhkamiseks, matkamiseks kui ka loodusõppeks. Selleks et Euroopa Liidu looduskaitstes tähtsad elupaigatüübid (luiteliivad, vanad loodusmetsad, sookooslused) ei saaks kahjustatud ja jääksid ohustamata kaitsealuste liikide elu- ja kasvupaigad, on vaja loodushuviliste tegemisi ja liikumisi suunata. Praegu püüavad seda ülesannet täita mõned poolsaarele rajatud puhkekohad ja kolm matkarada. Seoses Kõpu Life-Nature projektiga (2005–2007) lisanud nendele veel viis poolsaare elupaigatüüpe tutvustavat õpperada, samuti toetati lautri- ja puhkekohtade väljaehitamist, tähistamist ja piiritlemist. Valmis ka elupaigatüüpide õpet käsitlev püsiekspositsioon RMK rajatud Ristna looduskeskuses ja õppeväljak selle vahetus läheduses. Looduskeskuse juurest saab alguse jalgrattarada, mis viib matkaja valminud lautri- ja telkimiskohadeni ja nende juurde rajatud õpperadadeni.

Nii on Kõpu poolsaarel olemas peaaegu teraviklik puhkekohtade ja loodusradade võrgustik. Eraldi planeerimist ja väljaehitamist vajab aga Ristna piirkond, sest ala on väga suure külastuskoormusega ning keerulise kasutusstruktuuriga.

Tiit Leito, koostaja
Tuuli Tammla, Life-projekti juht

Loodusrajad

Radade liigitamine on küllaltki tinglik, sest nende eesmärgid tihti kattuvad. Selguse mõttes ja laiemalt väljakujunenud praktikale toetudes võiks Kõpu poolsaarele jäävaid loodusradu jaotada järgmiselt.

ÕPPERAJAD

Kõpu Life-Nature projektiga lisandus viis n.-ö. klassikalist õpperada, mis on otseselt seotud Euroopa loodusdirektiivis määratletud elupaigatüüpide ja liikide õppega looduses.

Palli elupaigatüüpide õpperada	6
Mägipe elupaigatüüpide õpperada	7
Hirmuste elupaigatüüpide õpperada	8
Kaleste elupaigatüüpide õpperada	9
Ristna looduskeskuse elupaigatüüpide õpperada ..	10

ÕPPE- JA MATKARAJAD

Siia kuuluvad lühemad rajad, kus on ühendatud nii matkamine kui ka teabe saamine rajal olevate loodus- ja kultuuriobjektide kohta.

Rebastemäe matkarada	11
Neljateeristi loodusrada	12
Pihla talu matkarada	13

JALGRATTARADA

Ühendab omavahel Kõpu poolsaare puhkekohti ja nende juurde rajatud õpperadu.

Kõpu elupaigatüüpide rattarada	14
--------------------------------------	----

ÕPPEVÄLJAKUD

Loodusõppe korraldamiseks piiritletud kindel territoorium, kus teave on koondatud infoalustele ja sten-didele.

Ristna looduskeskuse õppeväljak	15
---------------------------------------	----

PAIKNEMINE

Loodusrajad paiknevad väga erinevates maastikutüüpides. Radasid on püütud planeerida nii, et need oleksid üldjuhul läbitavad kuiva jalaga ning algaksid ja lõpeksid samas paigas.

TÄHISTUS

Üldjuhul on matkarajad tähistatud siniste, õpperajad aga kollaste märkidega puudel, kusjuures kaks paralleelset märget viitavad raja suuna muutumisele. Puhke- ja laotrikohtades algavad ja lõpevad õpperajad kolmekülgsel infotulba juures. Sellelt leiab matkaja nii raja skeemi kui ka üldinfo kõikide Kõpu poolsaare puhke- ja loodusradade kohta. Jalgrattarada algab ja lõpeb Ristna looduskeskuse juures ning on tähistatud ca 1,8 m kõrgustele postidele paigutatud jalgrattakujutist sisaldavate roheliste märkidega.

Harakkuljus

Loduläpik

Palli lautri- ja telkimiskoht

Külastajatel on siin kasutada parkimisplats, 5 lõkkekohta, katusealusega puhkekoht, linnutorn, kuivkäimla. Informatsioon nii selle kui ka teiste Kõpu poolsaarel olevate puhke- ja loodusradade kohta asub suurel infoalbal. Ala hooldab RMK Hiiumaa puhkeala.

PALLI ELUPAIGATÜÜPIDE ÕPPERADA

Rada paikneb Palli säärele väljaehitatud lautri- ja telkimiskoha vahetus läheduses Palli külaga seotud maa-del. Rada kulgeb riigile kuuluval metsamaal, mis asub telkimiskohast ida pool. Loodushuviliste tähelepanu köidavad siin eelkõige vanad suure loodusväärtusega kuuse- ja männimetsad. Põnevast vaheldust pakub aegajalt pinnasevetest üleujutatud lodumets. Tagasiteel kulgeb piki mererannikut, kus saab tutvust teha mitmesuguste rannikukooslustega.

Rada algab ja lõpeb telkimiskohas oleva infoalbal juures. Siit leiab külastaja ka raja skeemi. Õpperaja pikkus on 1,5 km, aega selle läbimiseks kulub 30–50 minutit. Rajal on 6 infoalust.

Rada: 2007. Kõpu Life-Nature projekt. Rada ja infoalvad OÜ Kivirullija. Rajatised OÜ Silmakare.

Ubaleht

Mägipe lautri- ja telkimiskoht

Külastajatel on siin kasutada parkimisplats, 7 lõkkekohta, metsaonn, puukuur, kuivkäimla. Informatsioon nii selle kui ka teiste Kõpu poolsaarel olevate puhke- ja loodusradade kohta asub suurel infoalbal. Ala hooldab RMK Hiiumaa puhkeala.

MÄGIPE ELUPAIGATÜÜPIDE ÕPPERADA

Rada paikneb Kordoni säärele väljaehitatud lautri- ja telkimiskoha vahetus läheduses riigile kuuluval metsamaal, mis asub telkimiskohast ida pool. Matkajate tähelepanu köidavad kõrge loodusväärtusega vanad kuuse- ja männimetsad. Enne Tõnupsi randa jõudmist kulgeb rada üle metsastunud luidete. Tagasiteel piki mererannikut saab tutvust teha rannikukooslustega ja jälgida, mida huvitavat toimub merel.

Rada algab ja lõpeb Mägipe telkimiskohas oleva infoalbal juures. Siit leiab külastaja raja skeemi. Õpperaja pikkus on 2,0 km, aega selle läbimiseks kulub 50 minutit. Rajal on 6 infoalust.

Rada: 2007. Kõpu Life-Nature projekt. Rada ja infoalvad OÜ Kivirullija. Rajatised OÜ Silmakare

Hirmuste lautri- ja telkimiskoht

Küllastajatel on siin kasutada parkimisplats, 7 lõkkekohta, kuivkäimla. Informatsioon nii selle kui ka teiste Kõpu poolsaarel olevate telkimispaikade ja loodusradade kohta asub suurel infotulbal. Ala hooldab RMK Hiiumaa puhkeala.

HIRMUSTE ELUPAIGATÜÜPIDE ÕPPERADA

Rada paikneb Eltsena otsal Hirmuste külast ca 1 km põhja pool väljaehitatud lautri- ja telkimiskoha vahetus läheduses. Rada kulgeb riigile kuuluval metsamaal, mis asub telkimiskohast lääne pool. Loodushuviliste tähelepanu köidavad siin vanad kuuse- ja männimetsad oma liigirikkuse ja mitmekesisusega. Vaheldust pakub lodulepik. Tagasitee kulgeb alguses üle metsastunud luidete, hiljem piki mererannikut.

Rada algab ja lõpeb telkimiskohas oleva infotulba juures, millel on ka raja skeem. Õpperaja pikkus on 1,3 km, aega selle läbimiseks kulub 30–50 minutit. Rajal on 6 infoalust.

Rada: 2007. Kõpu Life-Nature projekt. Rada ja infotahvlid OÜ Kivirullija. Rajatised OÜ Silmakare.

Jääkoskel

Kaleste lautri- ja telkimiskoht

Küllastajatel on siin kasutada parkimisplats, 5 lõkkekohta, katusealusega puhkekoht, kuivkäimla. Paremat supluskohta annab Kõpus otsida. Informatsioon nii selle kui ka teiste Kõpu poolsaarel olevate telkimispaikade ja loodusradade kohta asub suurel infotulbal. Ala hooldab RMK Hiiumaa puhkeala.

KALESTE ELUPAIGATÜÜPIDE ÕPPERADA

Rada paikneb kauni Kaleste lahe ääres ja kulgeb riigile kuuluval metsamaal, mis asub telkimiskohast ida pool. Loodushuviliste tähelepanu köidavad siin eelkõige ulatuslikud rannikukooslused mitmesuguste elupaigatüüpidega. Meelde jäävad metsastunud luided vanade kuivanud mändidega.

Rada algab ja lõpeb Kaleste telkimiskohas oleva infotulba juures, millel on ka raja skeem. Õpperaja pikkus on 1,8 km, aega selle läbimiseks kulub 30–50 minutit. Rajal on 6 infoalust.

Rada: 2007. Kõpu Life-Nature projekt.
Rada ja infotahvlid OÜ Kivirullija.
Rajatised OÜ Silmakare.

Merikapsas

Ristna looduskeskus

RISTNA LOODUSKESKUSE ELUPAIGATÜÜPIDE ÕPPERADA

Rada paikneb Ristna looduskeskuse vahetus läheduses riigile kuuluval metsamaal, moodustades ühtse terviku looduskeskuse juurde rajatud õppe- ja mänguväljakuga. Õpperada kulgeb läbi kuuse- ja männiloodusmetsade, teele jäävad lodulepikud. Liikudes vana metsa ja värske lageraielangi piirimaal, saab külastaja näha ja tunnetada, kuidas ja mille poolest need kaks eluruumi teineteisest erinevad. Säilinud on fragmente kunagisest puiskarjamaast.

Rada algab ja lõpeb Ristna looduskeskuse õues oleva infotulba juures. Siit ja looduskeskuse teabepunktist leiab külastaja raja skeemi ja üldinfo nii selle ala kui ka teiste Kõpu poolsaarel olevate puhke- ja loodusradade kohta. Õpperaja pikkus on 1,5 km, aega selle läbimiseks kulub 30–50 minutit. Rajal on 7 infoalust.

Rada: 2007. Kõpu Life-Nature projekt. Rada ja infotahvlid OÜ Kivirullija. Rajatised OÜ Silmakare.

Rebastemäe õpperada

Rada paikneb kogu Lääne-Eesti vanimas osas, Kõpu poolsaarel, kus 8000 aastat tagasi oli vaid ruutkilomeetrisuurune saareke keset avamerd.

Rajal saadavad matkajat eritüübilised metsad: luitepealne palumännik, astangualune liigirikas salumets, looduslik vana kuusik tormimurruga. Kaplimäel, mis on Hiiumaa kõrguselt teine mägi (63,5 m), saab tutvuda rahvapärimusega mahapõletatud kabelist.

Loodusrajal on mitu treppi ja kaks vaateplatvormi, kust saab nautida vaateid merele.

Raja alguspunkti pääseb kõigi transpordivahenditega. Ringikujulise raja pikkus on 1,5 km, kõrguste vahe 20 m. Infoaluseid on 8, need on eesti ja inglise keeles. Rada on tähistatud puidust nooleviitadega ja siniste märkidega puudel. Rada on läbitav kuiva jalaga ning selleks kulub *ca* 1 tund.

Rada: Hiiumaa KA. Rajatud BKA Hiiumaa keskuse poolt 1993. Rajatised OÜ Silmakare. Osaliselt rahastanud KIK.

Maatäht

Händkakk

Jugapuudega kuusik

Neljateeristi loodusrada

Neljateeristi loodusrada kulgeb Kõpu poolsaare põhjarannikul, 8000 aasta vanuse rannaastangu ja nüüdisranna vahelistes metsades. Rajal saab tutvuda Kõpule iseloomulike kooslustega. Mõirasoo on väike rannaastangualune lubjarikas allikasoo, mille läheduses võib kohata soojemast kliimaperioodist pärit kaitsealust jugapuud. Rada läbib majandatud kultuurpuistut, looduslikke vanu kuusikuid ja põlist luitemännikut rannikul. Mägipe rändrahn ja rannas asuv Süllasoo Jaanikivi on mälestusmärgid jääajast.

Raja alguspunkt asub ca 1 km enne Kõpu tuleorni. Neljateeristist saab matkata lääne poole Mägipe puhkekohta, ida poole jääb Rebastemäe matkarada. Mõlema raja läbimise aeg on ca 1 tund ja kuivemal ajal on need läbitavad ilma kummikuteta. Radadel on 2 suurt infotahvli ja 8 infoalust. Tähistuseks on puidust nooleviidad ja sinised rajamärgid.

Rada: Hiiumaa KA 2004. RMK kalurikoja piknikukoht 2000. Rahastanud KIK.

Näsiiniin

Kõpu majakas

Pihla talu matkarada

Matkarada asub Hiiumaa vanimas asustatud osas, vaa-tekaugusesse jääb Kõpu tuleorn. Rada kuulub Pihla turismitalu juurde, kulgeb Pihla talu maadel ja tutvustab Kõpu poolsaare vanima osa kultuuri- ja ajalooväärtsusi. Rada läbides saab näha mitmekesist külamaastikku, mis on tekkinud traditsioonilise maakasutuse tulemusena ja tänini säilinud.

Rada on mõeldud eelkõige turismitalu külalistele, kuid soovi korral võivad seda külastada kõik huvilised. Matkajal avaneb võimalus tutvuda raja ümber käivate igapäevaste talutööde ja tegemistega.

Rada algab ja lõpeb talu väravas. Matkaraja pikkus on 1 km, läbimisaeg 40–50 minutit. Raja ääres on selle skeem ja 5 illustatsioonidega infoalust. Rada on läbitav kuiva jalaga.

Rada: Pihla turismitalu 2002 Väinamere projekti raames koostöös Rootsi WWF-iga. MTÜ Arhipelaag.

Kiviaed

Kõpu elupaigatüüpide jalgrattarada

Kõpu poolsaar on parasjagu nii suur, et siia mahub ära ka maastikuliselt vaheldusrikas ning parajat füüsilist koormust nõudev jalgrattarada. Tähistatud rada ühendab omavahel nelja mererannikule rajatud lautrija telkimiskohta, teele jääb ka Tiharu puisniit. Kellele jääb väheks puhkekohtade infotulpadele üles pandud teabest kohaliku looduse kohta, võib jalgsi läbida ka õpperaja. Rattaraja alguses on võimalik tutvuda Ristna looduskeskuse juures oleva elupaigatüüpide püsiekspositsiooniga ja käia maja juurde rajatud õpperajal ning -väljakul.

Rattarada algab ja lõpeb Ristna looduskeskuse juures. Siit leiab külastaja raja skeemi, selle tähistuse ja üldinfo. Rattaraja pikkus on umbes 40 km, sellest 15 km kattub juba eelnevalt rajatud Eurovelo 301 rajaga „Kõpu keerud“. Aega raja läbimiseks kulub 3–4 tundi. Rada on keskmise raskusastmega, sellel esineb ka kaks lühikest raskesti läbitavat liivast lõiku (kokku ca 1 km). Rada on tähistatud puitpostidel olevate rohevalgete tähistega, millel rajamarsruudi numברי asemel on Life'i logo.

Rada: 2007. Kõpu Life-Nature projekt. Koostas Urve Merendi. Rajatähistus OÜ Silmakare.

Vaskuss

Ristna looduskeskus ja õppeväljak

Looduskeskus on rajatud eesmärgiga tutvustada looduse ja metsa mitmekülgeid väärtusi ning säästvat metsanduse põhimõtteid siin pakutavate loodusaridusprogrammide, näituste ja temaatiliste ürituste käigus. Seda lihtsustab Kõpu erilist ja rikast loodust tutvustav elupaigatüüpide püsiekspositsioon.

Looduskeskusest on võimalik tellida loodust tutvustavaid programme ja asjatundlikke loodusretkede juhte. Programmides ja üritustel osalejate käsutuses on soovi korral 20 ööbimiskohta majas, telkimisväljak ja saun.

Majas tegutseb teabepunkt, kust saab infot RMK Hiiumaa puhkealal, sh. Kõpu poolsaarel olevate puhkekohtade ja radade, samuti teiste RMK puhkealade ja looduskeskuste kohta. Praktilise ja iseseisva loodusõppe korraldamiseks on maja vahetusse lähedusse rajatud õppeväljak. Tegevuse korraldamist sellel lihtsustavad väljatöötatud küsimustikud. Ala sobib õppimiseks nii iseseisvalt kui ka koos juhendajaga. Õppeväljaku üheks osaks on lastele ehitatud metsateemaline mänguväljak.

Ristna looduskeskuse ehitas välja ja seda haldab RMK. Õppeväljaku suurus on ca 0,5 hektarit ja see on piiritletud 1,0 m kõrguste värvitähistega postidega.

Ekspositsioon, õppeväljak: 2007.
Kõpu Life-Nature projekt.
OÜ Kivirullija.
Rajatised OÜ Silmakare.

Musträstas

Ohami rand

Koostaja, tekst, fotod: TIIT LEITO

Kaart: URVE PILL Abiks olid: AILI KÜTTIM, TUULI TAMMLA

Kirjastus: EESTI LOODUSFOTO

© Tiit Leito, Riiklik Loodus-
kaitsekeskus, 2007

Trükis on ilmunud Kõpu
Life-Nature projekti raames

LIFE

